

درآمدی جدید به
فلسفه اسلام

هری. جی. گسلر
برگردان حمیده بحرینی
ویراسته مصطفی ملکیان

مجموعه‌ی کتاب‌های «درآمدهای جدید راوتلچ به فلسفه» (Routledge) (Contemporary Introductions to Philosophy) به سرپرستی و نظرات پل موزر (Paul K. Moser)، اگر برپایه‌ی آنچه، از این مجموعه، تاکنون نشر یافته است حکم کنیم، در آمدهاییست به شاخه‌های گونه‌گون فلسفه و سنتها / مکاتب / گرایشها / جنبش‌های مختلف فلسفه. معرفت‌شناسی (*Epistemology*)، مابعدالطبیعه (*Metaphysics*)، فلسفه زبان (*Philosophy of Language*)، فلسفه ذهن (*Philosophy of Mind*)، فلسفه اخلاق (*Ethics*)، فلسفه دین (*Philosophy of Religion*)، فلسفه علم (*Philosophy of Science*)، فلسفه اجتماعی و سیاسی (*Social and Political Philosophy*)، فلسفه روان‌شناسی (*Philosophy of Psychology*)، فلسفه کلاسیک (*Classical Philosophy*)، فلسفه کلاسیک جدید (*Classical Modern Philosophy*)، و فلسفه اروپا (*Continental Philosophy*) نمونه‌هایی از درآمد به شاخه‌های فلسفه‌اند و فلسفه کلاسیک هنر (*Philosophy*) نمونه‌هایی از درآمد به شاخه‌های فلسفه‌اند و فلسفه کلاسیک اروپا (Continental Philosophy) نمونه‌هایی از درآمد به سنتها / مکاتب / گرایشها / جنبش‌های فلسفه.

همه‌ی کتاب‌های این مجموعه برای نامتبخّص‌سان قابل فهمند و، در اصل، برای گذر دادن کسانی که مرحله‌ی مقدماتی فلسفه را طی کرده‌اند به مرحله‌ی متوسط دانش فلسفی نوشته شده‌اند. خواننده، در مدخل هر کتاب، با معرفی دقیق و واضحی از حوزه‌ی مورد بحث رویارو می‌شود و، سپس، در سرتاسر کتاب با اهم موضوعات، مسائل، راه‌حل‌ها و مواضع، و ادله‌ی اقامه شده در آن حوزه آشنایی کافی و وافی می‌یابد. هر کتاب، از لحاظ موضوعات و نیز مسائل از بیشترین جامعیتی که در محدوده‌ی حجم کتاب مقدور و می‌سور است برخوردار است. از جنبه‌ی راه‌حل‌ها و مواضع، هیچ کوششی در جهت پذیراندن یک راه‌حل و موضع خاص برای هر موضوع یا مسئله‌ای نشده است و اگر از راه‌حل و موضع خاصی دفاع شده است، باز،

این دفاع، پس از عرضه‌ی منصفانه و فارغ از تبعیض همه‌ی راه‌حل‌ها و موضع انجام یافته است. و از نظر ادله‌ی اقامه شده به سود هر راه‌حل و موضع، سعی بلیغ شده است تا هر دلیل هم به وجهی نیکو تفهیم شود و هم، تا آنجا که ممکنست، نقاط قوتش نیز، افزون بر نقاط ضعف، خاطرنشان شوند. ساختار هر کتاب نیز از نظم و نظامی منطقی و درخور درسنامه‌ها (textbooks) بهره‌مندست و ایجاز و کوتاه‌نویسی، اجمال و کلی‌نویسی، و تقطیع و گستاخ‌نویسی‌ای که فقط در دستنامه‌ها (handbooks) جواز و روایی دارد به هیچیک از کتاب‌های این مجموعه راه نیافته‌اند. و بدین‌سان، میتوان مدعی شد که در تدوین و تنظیم کتاب‌های این مجموعه هم روانشناسی و هم اخلاق تعلیم و انتقال معرفت به بهترین نحو ملحوظ بوده و رعایت شده است.

اینکه، در این مجموعه، فهماندن فلسفه به مراتب بیش و پیش از قبولاندن یک موضع فلسفی خاص منظور نظر بوده است بزرگ‌ترین مزیت این مجموعه برای عموم خوانندگان و خصوص خوانندگان فارسی‌زبان است که هم هنوز از آشنایی کافی و وافی با همه‌ی شاخه‌ها و نیز سنتها / مکاتب / گرایشها / جنبشهای فلسفه بسی دور و محروم‌اند و هم بیشترین چیزی که در مجالس درس فلسفه و کتب، رسائل، و مقالات فلسفی دیده‌اند سعی بلیغ در قبولاندن، القاء، و تلقین یک موضع فلسفی بوده است؛ نه کوشش برای فراده‌ی میراث بسیار غنی، رنگارنگ، و ارجمند فلسفی بشر و تقویت قدرت تفکر، خوداندیشی، آزاداندیشی، و نقد در عرصه‌ی فلسفه‌ورزی.

برای ما که، بیش و پیش از هر چیز، به عقلانیت، استدلال‌ورزی، و تفکر فلسفی نیازمندیم خواندن هر اثر به راستی فلسفی گشودن پنجره‌ای است به سوی رهایی، هواهای پاک، و بلنداهای سرشار از روشنی و سپیدی. و اینک یک پنجره.

مصطفی ملکیان

دیاچه

۲۱	درآمد
۲۷	الف. فلسفه
۲۷	ب. استدلال منطقی
۲۷	پ. فلسفه اخلاق
۲۸	ت. چرا به مطالعه فلسفه اخلاق می پردازیم؟
۳۰	ث. پیشنهادهایی برای مطالعه کتاب
۳۳	ج. خلاصه فصل
۳۶	چ. پرسش‌هایی درباره متن
۳۷	ح. برای مطالعه بیشتر

فصل اول: نسبی‌نگری فرهنگی

۴۱	۱. سارای نسبی‌نگر
۴۲	۲. انتقاداتی به نسبی‌نگری فرهنگی
۴۴	۳. تکثر اخلاقی
۴۷	۴. ارزش‌های عینی
۵۲	۵. علوم اجتماعی
۵۴	۶. خلاصه فصل
۵۵	۷. پرسش‌هایی درباره متن
۵۶	۸. برای مطالعه بیشتر

فصل دوم: شخصی‌انگاری

۶۱	۱. سام شخصی‌انگار
۶۲	۲. انتقاداتی به شخصی‌انگاری
۶۵	۳. سارای آرمان‌گرا
۶۸	۴. انتقاداتی به دیدگاه ناظر آرمانی
۷۳	

۷۴	۲-۵. خلاصه فصل
۷۵	۲-۶. پرسش‌هایی درباره متن
۷۶	۲-۷. برای مطالعه بیشتر

۸۱	فصل سوم: فراتطبیعتگرایی
۸۱	۳-۱. سارای فراتطبیعتگرا
۸۶	۳-۲. آگاهی از خواست خدا
۹۰	۳-۳. اخلاق و خداناباوران
۹۲	۳-۴. پرسش سقراطی
۹۴	۳-۵. ادله فراتطبیعتگرایی
۹۵	۳-۶. اخلاق و دین
۹۷	۳-۷. خلاصه فصل
۹۸	۳-۸. پرسش‌هایی درباره متن
۹۹	۳-۹. برای مطالعه بیشتر

۱۰۳	فصل چهارم: شهودباوری
۱۰۳	۴-۱. سام شهودباور
۱۰۳	۴-۲. حقایق عینی
۱۰۷	۴-۳. حقایق بدیهی
۱۰۸	۴-۴. انتقادها
۱۱۳	۴-۵. بازسازی
۱۱۵	۴-۶. خلاصه فصل
۱۱۶	۴-۷. پرسش‌هایی درباره متن
۱۱۷	۴-۸. برای مطالعه بیشتر
۱۱۹	

۱۲۳	فصل پنجم: عاطفه‌گرایی
۱۲۳	۵-۱. سارای عاطفه‌گرا
۱۲۴	۵-۲. «خوب» بیان عاطفه است
۱۲۶	۵-۳. استدلال اخلاقی
۱۲۹	۵-۴. اشکالات پوزیتیویسم
	۵-۵. انتقادهای دیگر

۱۳۵	۵. عاطفه‌گرایی تعدیل شده
۱۳۷	۵_۷. خلاصه فصل
۱۳۸	۵_۸. پرسش‌هایی درباره متن
۱۴۰	۵_۹. برای مطالعه بیشتر
۱۴۳	فصل ششم: توصیه‌گرایی
۱۴۴	۶. سام توصیه‌گرا
۱۴۵	۶_۲. آزادی و عقل
۱۴۷	۶_۳. استدلال اخلاقی
۱۵۰	۶_۴. مخالفت با نازیسم
۱۵۳	۶_۵. انتقادها
۱۵۷	۶_۶. خلاصه فصل
۱۵۸	۶_۷. پرسش‌هایی درباره متن
۱۶۰	۶_۸. برای مطالعه بیشتر
۱۶۳	فصل هفتم: سازواری
۱۶۴	۷_۱. احتراز از یک بن‌بست
۱۶۵	۷_۲. سازواری در باورها
۱۶۸	۷_۳. سازواری در اراده
۱۷۲	۷_۴. ادله نژادپرستانه
۱۷۶	۷_۵. بی‌طرفی
۱۸۳	۷_۶. چرا سازواری لازم است؟
۱۸۶	۷_۷. خلاصه فصل
۱۸۷	۷_۸. پرسش‌هایی درباره متن
۱۸۹	۷_۹. برای مطالعه بیشتر
۱۹۳	فصل هشتم: قاعده‌زرین
۱۹۳	۸_۱. قضیه قاعده‌زرین
۱۹۶	۸_۲. قاعده تحت‌اللفظی
۲۰۳	۸_۳. آزار طلب‌ها (مازوخیست‌ها)
۲۰۶	۸_۴. پرسش‌هایی درباره قاعده‌زرین

۸۵ چرا از قاعده زرین پیروی کنیم؟	۲۱۵
۸۶ خلاصه فصل	۲۱۷
۸۷ پرسش‌هایی درباره متن	۲۱۹
۸-۸. برای مطالعه بیشتر	۲۲۰
فصل نهم: عقلانیت اخلاقی	۲۲۵
۹-۱. شروط عقلانیت	۲۲۵
۹-۲. خواسته‌های معقول	۲۲۹
۹-۳. قاعده زرین و نژادپرستی	۲۳۱
۹-۴. تعلیم و تربیت اخلاقی	۲۳۹
۹-۵. پرسش‌هایی درباره عقلانیت	۲۴۲
۹-۶. خلاصه فصل	۲۴۵
۹-۷. پرسش‌هایی درباره متن	۲۴۶
۹-۸. برای مطالعه بیشتر	۲۴۸
فصل دهم: پیامدگرایی	۲۵۱
۱۰-۱. اخلاق هنجاری	۲۵۱
۱۰-۲. سارای فایده‌باور	۲۵۳
۱۰-۳. انواع پیامدگرایی	۲۵۷
۱۰-۴. لوازم عجیب و غریب	۲۶۱
۱۰-۵. سام طرفدار فایده‌باوری قاعده‌نگر	۲۶۴
۱۰-۶. مشکلات فایده‌باوری قاعده‌نگر	۲۷۱
۱۰-۷. خلاصه فصل	۲۷۳
۱۰-۸. پرسش‌هایی درباره متن	۲۷۵
۱۰-۹. برای مطالعه بیشتر	۲۷۶
فصل یازدهم: ناپیامدگرایی	۲۸۱
۱۱-۱. سارای طرفدار دیدگاه راس	۲۸۲
۱۱-۲. وظایف اصلی ما	۲۸۴
۱۱-۳. هنجارهای استثنان‌پذیر	۲۸۸
۱۱-۴. عدالت توزیعی	۲۹۲

فهرست مطالب ۱۹

۲۹۵	۱۱۵. ده فرمان
۲۹۹	۱۱۶. فضیلت‌ها و حق‌ها
۳۰۲	۱۱۷. خلاصه فصل
۳۰۴	۱۱۸. پرسش‌هایی درباره متن
۳۰۵	۱۱۹. برای مطالعه بیشتر
۳۰۹	فصل دوازدهم: فصل تلفیقی
۳۰۹	۱۲-۱. ناپیامدگرایی
۳۱۳	۱۲-۲. پیامدگرایی
۳۱۶	۱۲-۳. دیدگاه‌های فرالحاق
۳۱۸	۱۲-۴. سازواری قاعده زرین
۳۲۳	۱۲-۵. چند پرسش
۳۲۹	۱۲-۶. خلاصه فصل
۳۳۰	۱۲-۷. پرسش‌هایی درباره متن
۳۳۱	۱۲-۸. برای مطالعه بیشتر
۳۳۳	اصطلاح‌نامه
۳۴۳	کتاب‌شناسی
۳۴۷	نمایه

این کتاب پیرامون موضوعات و مباحثی است که در فلسفه اخلاقی معاصر مطرح شده است و بسیاری از دیدگاههای اساسی ای را فرموده‌اند که به فر اخلاقی و اخلاقی مختاری مربوط است. در این کتاب این دیدگاههای اخلاقی با موضوعات مشخص، بروزه نزد اینها، تعلیم و تربیت اخلاقی و سقط جنین مرتبط شده است.

مخاطب من در این کتاب، نه عموم افراد که دانشجویان علاقمند و مختص‌کوش

دوره کارشناسی هستند که بک با دوره را هم در فلسفه کفر الداله
سعی کردم این دیدگاههای گوناگون را با مرحله رشد خود و دانشجو و رسیدنش
به مرحله بزرگسالی ارتباط دهم؛ در حالیکه برای کودک تخلیه از دیدگاههای اخلاقی
والدین یا جامعه طبیعی است، فرد بالغ باید خودش درباره موضوعات اخلاقی
پنهان نماید. اما عاقلانه نزد عقلانی نزد تسویه نظر کفر درباره موضوعات اخلاقی
چیست؟ من این موضوع را محرر مسائل فلسفه اخلاقی نمایم من کنم

در ایندای هر فصل از زبان یک دانشجوی فرهنگی که تعابده دیدگاه اخلاقی
است دفاعی روشن و قوی از آن دیدگاه می‌بینم که اغلب بسیار هم قابل فعل است
بدین شیوه از شما من خواهم که آن دیدگاه را جدی بگیرید و پراساس خوابید
خودش آن را فهم کنید. بعد از آن تقویت به انتکالها و اینها می‌ردد با همه این
کارها سعی کردم خواسته را به نظر انتکالی ترغیب کنم بعنی به جای آنکه عین
هر آنچه را خوب بدنظر من آید بدانید، نکات هر دیدگاه را وضع بخشم و درین
انتکالها بانشیم که به آن دیدگاه وارد است.

سعی کردم به روشنی و به اختصار بتویسم و متألمی را به کار بگیرم که برای
دانشجویان قابل فهم است. همچنین گرفتاری از دهنم که چگونه معکن است
وجود رویکردهای متقارن در زندگی ما تأثیرگذار باشد. در حالیکه با قوت تمام علیه
بسیاری از دیدگاهها استدلال من کنم اما سعی کردم در این باره مصنف^۱ باشم

۱. معرفت

دغدغه آن دارم که دانشجویان به جای موافقت با من درباره هر موضوعی عمیقتر بیندیشند و در نتیجه این اندیشیدن به نگرشی دست پیدا کنند که بتوانند براساس آن زندگی یک دستی^۱ داشته باشند.

در مطالعه این کتاب چیزهای گوناگونی به شما کمک می‌کند: اندیشه‌های اصلی هر دیدگاه در یک کادر جداگانه نوشته شده است. الفاظ و مفاهیم فنی با حروف پررنگ نوشته شده‌اند (به همراه فهرست اصطلاحات و معانی آنها)، در پایان هر فصل خلاصه آن فصل آمده است، به علاوه پرسش‌هایی درباره متن و کتابهایی که برای مطالعه بیشتر پیشنهاد شده‌اند، دانشجویانی که از این ابزارها استفاده می‌کنند

آسان‌تر خواهند توانست پیچیدگی‌های فلسفه اخلاق را دریابند.

با آنکه مخاطب من دانشجویان‌اند، اما در عین حال این کتاب برای خواننده معمولی هم می‌تواند جالب باشد. زبان روشن و غیرفنی کتاب باعث می‌شود که کتاب برای طیف وسیعی از خوانندگان قابل فهم باشد.

برای کسب اطلاعات بیشتر درباره شیوه استفاده از کتاب، معلمان می‌توانند به

آدرس ایترنی راتلچ^۲ مراجعه کنند.

اسامی که در زیر می‌آید فیلسفانی هستند که نسخه اول کتاب را خوانده‌اند و پیشنهادهای فراوان و بسیار سودمندی ارائه داده‌اند؛ از تمام آنان، به‌خصوص فیلسوف آخر، متشرکم:

- 1) Robert Arrington (Georgia State University)
- 2) Ben Bradley (University of Massachusetts at Amherst)
- 3) Jeanette Kennett (Momash University)
- 4) Mark Walker (University of Birmingham)
- 5) Thomas Carson (Loyola University of Chicago)

از دانشجویانم هم متشرکرم که نظرات فراوان برای بهبود متن ارائه دادند.

امید آن است که دانشجویان و دیگر خوانندگان از کتاب لذت ببرند، و این کتاب بتواند به آنان کمک کند تا با وضوح بیشتری درباره این مسئله که یکی از مسایل محوری زندگی بشر است بیندیشند که:

1. consistent

2. <http://www.atharebartar.com>

دیباچه ۲۳

«چگونه می‌توانیم باورهای اخلاقی‌ای داشته باشیم که با عاقلانه‌ترین و عقلانی‌ترین شیوه به دست آمده باشد؟»

(Harry.J. Gensler) هری. جی. گنسLER

(John Carroll University) دانشگاه جان کرول

University Heights

Cleveland, OH 44118 USA

<http://www.jcu.edu/philosophy/gensler>

درآمد

در فلسفه اخلاق در این مورد فکر می‌کنیم که باید چگونه زندگی کنیم. می‌پرسیم چه اصولی را باید در زندگی دنبال کنیم و چرا باید از این اصول پیروی کنیم نه از اصول دیگری. در این کتاب ما به بررسی دیدگاههای گوناگون می‌پردازیم و سعی می‌کنیم نظم منطقی به آن‌ها بدهیم.

در این فصل ابتدا به سرشت کلی فلسفه خواهیم پرداخت، و بعد از آن به موضوعات اساسی فلسفه اخلاق توجه خواهیم کرد و به این نکته که چرا آن‌ها در خور توجه‌اند.

الف. فلسفه

فلسفه‌ورزی یعنی دلیل آوردن^۱ برای پرسش‌های بنیادین زندگی. پرسش‌هایی از این دست که:

- آیا خدایی هست؟
- آیا ما مختاریم یا مجبور؟
- آیا انسان در قالب واژگان مادی به طور کامل قابل تبیین است؟
- فرایند دانستن چیست و امور دانستنی کدام‌اند؟
- سرشت داوری‌های اخلاقی چیست و این داوریها چه روشی دارد؟
- چه اصولی را باید در زندگی دنبال کنیم؟

چنین پرسش‌هایی دشوار و مناقشه برانگیزند، ما با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کنیم و

1. reason